

Neřest jako životní průvodkyně

Roman Cardal

2. apríla 2024 † Spoločnosť † CZ, Filozofia

predchádzajúca časť:

Kritické miesto rozchodu životných cest

Neřest chce vniknúť do človeka pred Ctností

V minulém příspěvku jsme měli možnost sledovat dospívajícího Hérakla, symbol mladých lidí vstupujících do života, jak ve svém nitru rozvažuje o směru, jímž by se měl ve svém životě vydat. Prastarý mýtus líčí jeho nerozhodnost, z níž se ho snaží vytrhnout dvě ženy zosobňující *neřest* a *ctnost*. Xenofón moment jejich setkání uvádí následně: „Když se přiblížily k Hérakleitovi, žena dříve jmenovaná (tj. Ctnost) šla stále stejným krokem. Druhá (tj. Neřest) ji chtěla předstihnout, rozběhla se k Héraklovi a oslovila ho.“

Již tato vstupní poznámka má symbolickou výpovědní hodnotu. Ctnost se člověku nemusí podbízet a může se spolehnout na klidnost a pokojnost své působnosti, protože její síla vyvěrá z její *přirozenosti*. Ať se obrací na mladého či starého, může vždy počítat s tím, že v nich nalezne svého vlastního spojence, totiž samotnou strukturu lidského bytí, které *po ctnosti přímo volá*. I když je člověk propadlý neřesti, a mnohdy dokonce právě proto, žije v jeho nehlubším nitru *touha po ctnosti*, jež se ozývá tím mocněji, čím více je od ní vzdálen. Mravní zkaženost sice tento hlas dusí, ale nikdy ho nedokáže zcela umlčet. Požadavky lidské přirozenosti nelze nikdy úplně anulovat a žít nerušeně mimo dosah jejich tlaku z pozadí.

Alegória Neresti a Cnosti (Veronese)

zdroj: wikimedia commons

Mladý Hérakles ale není v situaci, v níž by se mohl rozhodnout pro ctnost anebo neřest na základě životní zkušenosti, díky níž by byl s jejich vlivem a dopady alespoň částečně obeznámen. V takovém případě by byla jeho volba usnadněna. Jeho mravní zkušenost *se má teprve zrodit*. Právě proto, že Ctnost by u něj mohla oslovit jeho srdce a zanítit v něm lásku k její přirozené kráse, *dere se Neřest před ní* a předkládá mu svoji nabídku jako první. Co Hérakleitovi konkrétně slibuje za to, že si ji v životě zvolí za průvodkyni?

Sebe-představení Neřesti

Vykresluje své přednosti v těch nejlepších barvách a nemusí se nijak obávat, že by její slova byla od nezkušeného Hérakla nějak korigována. Její svůdný hlas proniká do mladíkových uší: „Vidím, Hérakle, že se nemůžeš rozhodnout, kterou cestou se máš pustit do života. Vybereš-li si mne za přítelkyni, povedu tě tou nejpříjemnější a nejschůdnější cestou, okusíš každou rozkoš a po celý svůj život nepoznáš žádnou nesnáz. Především nebudeš myslet na války ani na obchody, ale budeš se starat jen o to, abys našel ty nejlahodnější pokrmy a nápoje, abys potěšil svůj zrak i sluch a poskytl vzrušení svému čichu a hmatu, abys našel společnost takových chlapců, která by ti byla nejpříjemnější, abys spal co nejměkčeji a všechna tato potěšení abys získal s vynaložením co nejmenší námahy.“

Kdyby se ti někdy zdálo, že nemáš dost prostředků na zajištění toho všeho, neměj strach, že tě budu nutit, aby sis při jejich opatrování týral tělo nebo trápil duši: pracovat budou druzí, ty budeš jen sklízet plody jejich činnosti a budeš vždy přítom, z čeho by ti mohl plynout zisk. Těm, kteří jsou se mnou, umožňují těžit ze všeho.“

Když se jí Hérakles zeptal, jak se jmenuje, zazněla z její strany tato odpověď: „Mí přátelé mi říkají Blaženost, kdežto ti, kteří mě nenávidí, mi dávají jméno Neřest.“

Carpe diem, neboli buď šťastný už teď

Těmito několika málo řádky je základní povaha neřesti dobře načrtnuta. Mladý člověk je zachycen ve své startovní životní pozici, z níž se musí vydat *za cílem*, který touží dosáhnout. Neřest předpokládá, že jeho vlastní podobu nemusí nijak zvlášť obhajovat. Automaticky předpokládá, že Hérakles bude usilovat o dosažení blaženosti neboli štěstí. Z perspektivy klasické etiky v tom lze spatřovat *uznání danosti cíle a smyslu lidského života*, který *nepodléhá žádné volbě*. Každý člověk *chce nutně své štěstí* a nikdy nestojí nerozhodně před volbou, zda má dát přednost životní spokojenosti před životní nenaplněností. Bytostné povolání ke štěstí je vlastní každému člověku právě proto, že je člověkem. Svou volbou si nevybírá poslední cíl (smysl) vlastní existence, nýbrž jen *prostředky*, jež vedou k jeho realizaci.

Neřest slibuje, že k němu své následovníky povede *nejschůdnější a nejpřímější* cestou. To je skutečně lákavá nabídka, neboť nikdo nechce být šťastný a spokojený až v nějaké neurčité budoucnosti, nýbrž *zde a nyní*, ve zcela konkrétní a plné přítomnosti. Kdo by se dvakrát rozmýšlel nad tím, zda uskutečnit svůj vytoužený sen ihned anebo až po dlouhé době? Znamé přísloví, které říká: „Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek“, by se dalo adaptovat i na tuto situaci: „Můžeš-li být šťastný dnes, neodkládej to na zítřek“. Římský básník Horatius tento postoj vystihl obratem *carpe diem* – urvi z dneška tolik uspokojení, kolik jen můžeš.

Odstranění životních křížů

Sokrates, Platón i Aristoteles svorně tvrdí, že mladý člověk nemůže mít dobrý vhled do etické povahy lidského života, a proto v kritických fázích své rozvíjející se existence potřebuje *spolehlivého průvodce*. Kdyby někdo takový stál po Héraklově boku, nemohl by vyslovit závažné varování. Poslední cíl lidského života se nachází v tak vysoké poloze, že k němu nevede *žádná přímá a schůdná cesta*. Je nemyslitelné, že by při jeho dosahování nebylo nutné zdolávat velmi náročné překážky. Tyto překážky, nesnáze a obtíže nejsou jen zbytečnou bariérou, kterou by šlo nějak obejít. Jde naopak o *nutné podmínky dospění k poslednímu cíli života*.

Křesťanský pohled na tuto záležitost k tomu dodává svůj vlastní komentář: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* – abychom vešli do Božího království, musíme projít mnohým strádáním (Sk 14,22). Když je tedy Héraklovi nabízen životní styl, v němž „nepozná žádnou nesnáz“, je vybízen k vydání se cestou, na jejíž nebezpečnost nás v minulém příspěvku upozornil básník Epicharmos: „*Nesnaž se mít život lehký, jako naschvál ztěžkne ti*“.

Současní Héraklové, dnešní mladí lidé, jsou přesvědčováni podobnými argumenty. Ze stěn školních tříd, v nichž se připravují na svůj budoucí život, byly sundány kříže, protože je pro ně připravován model existence, jejíž hodnota se bude měřit nepřítomností křížů a bolestí. Když je nepůjde z jejich života odstranit, bude odstraněn jejich samotný život. Eutanazie zajistí snadný přechod do říše blažené bezbolestnosti.

Mazlíček opečovávaný až do smrti

Pro Neřest, zosobněnou v podobě nepřírozeně nalíčené paní, je typické její apelování *na všestranné uspokojování smyslové stránky* člověka. V textu je zmínka o lahodných pokrmech a nápojích, o tom, co sytí zrak, sluch, čich a hmat, o smyslovém potěšení ze společnosti chlapců, o měkkém spaní. Dnes pro navození takové tělesné a psychické příjemnosti používáme termín *wellness*. Sílapůsobivosti této nabídky závisí na mladosti a mravní nezkušenosti jedince, kterému je adresována. Apeluje jen na jeho *omezenou zkušenost*, na níž mají podíl i malé děti, neboť díky mateřské péči každý od svého samotného narození zakouší, jak příjemné je sytit se dobrým pokrmem a nápojem, jak rozkošné je být laskán něžnými dotyky druhých a jak radostné je vidět a slyšet důvěrné postavy a hlasy.

Neřest přichází s tím, že tento život „ve vatičce“ bude s jejím přispěním pokračovat i nadále, a že v dospělosti vlastně nejde o nic jiného než o zajištění stejného, ba ještě intenzivněji prožívaného způsobu existence, v němž je člověk *opečovávaným konzumentem dober*, která pro něj připravilo jeho okolí.

Avšak tato dobra, kterých je k vykreslenému stylu života zapotřebí, nepadají samy z nebe. Je nutné je vyprodukovat namáhavou a kvalifikovanou prací. Kdo je podobné pracovní činnosti schopen, nemůže být oddán Neřestí předkládanému ideálu. Už jen zisk potřebné kvalifikace je spojen s dlouhodobou a systematickou námahou a vlastní výkon odborné práce má do příjemné pohodlnosti rovněž hodně daleko. Neřest proto musí svého možného klienta ujistit o tom, že po něm nic takového vyžadovat nebude. Používá přitom svůj vlastní slovník, který by si její nepřátelé nikdy neosvojili. Jak sama říká na konci citovaného úryvku, její nepřátelé ji odmítají nazývat Blažeností. Přátelé Ctnosti by Hérakla upozornili na to, že je lákán k *parazitickému způsobu života* a že by se z něj přijetím této nabídky stal *černý pasažér společnosti*.

Aby se mohl Hérakles správně rozhodnout, bude si muset ještě vyslechnout slova druhé paní, Ctnosti, která přichází až po Neřesti klidným a pomalým krokem. Nad jejími apely se zamyslíme příště.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/nerest-jako-zivotni-pruvodkyne/>